

ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΕ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ

Σχέδιο δράσης: «Εθνικό σχέδιο δράσης για την προώθηση των πράσινων δημόσιων συμβάσεων»

Φάση: Διαβούλευση στο <http://www.opengov.gr/γροια/?p=11247>

Διάρκεια: 22 Σεπτεμβρίου – 6 Οκτωβρίου 2020

ΓΕΝΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Η δημοσίευση του εθνικού σχεδίου δράσης για τις πράσινες προμήθειες αποτελεί μια ευπρόσδεκτη ενέργεια στην προσπάθεια κινητοποίησης του ευρύτερου δημόσιου τομέα για την υιοθέτηση κυκλικών υπηρεσιών και προϊόντων και τη μείωση του περιβαλλοντικού και κοινωνικού αντικτύπου από τις προμήθειες.

Το εθνικό σχέδιο δράσης όμως δεν χαρακτηρίζεται από φιλοδοξία. Η επιλογή μόλις επτά ομάδων προϊόντων για τη θέσπιση δεσμευτικών στόχων και η επιλογή άλλων οκτώ ομάδων για εφαρμογή πράσινων κριτηρίων μη δεσμευτικού χαρακτήρα δεν συνάδουν με το επείγον της κοινής εθνικής προσπάθειας μετάβασης της οικονομίας σε ένα κυκλικό μοντέλο μέσα από την στροφή της αγοράς σε προϊόντα και υπηρεσίες που δημιουργούν υπεραξίες βιωσιμότητας στον κύκλο ζωής.

Επιπρόσθετα, λείπει από το εθνικό σχέδιο δράσης η περιγραφή μηχανισμού παρακολούθησης της επίτευξης των στόχων και της συμμόρφωσης των οργανισμών του δημόσιου τομέα με τις πράσινες απαιτήσεις.

Σε αυτό το πλαίσιο, οι προτάσεις του WWF Ελλάς για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του εθνικού σχεδίου δράσης για τις πράσινες προμήθειες είναι οι εξής:

Δεσμευτική εφαρμογή και στις 15 ομάδες. Προτείνεται η υποχρεωτική εφαρμογή πράσινων κριτηρίων στις 15 ομάδες που περιλαμβάνονται στο σχέδιο δράσης, με τους στόχους που έχουν τεθεί στους πίνακες B2 και B3.

Πράσινα κριτήρια για προϊόντα καθαρισμού. Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα προϊόντα και υπηρεσίες καθαρισμού είναι η ομάδα με το μεγαλύτερο πλήθος συμβάσεων και τη μεγαλύτερη συμβατική αξία είναι λάθος να μείνουν εκτός της θέσπισης πράσινων κριτηρίων και να επιχειρηθεί μόνο η πιλοτική εφαρμογή πράσινων κριτηρίων σε τέτοιους διαγωνισμούς. Η αγορά είναι πολύ ώριμη και ήδη εκατοντάδες επιχειρήσεις ανά την Ελλάδα (πχ. ξενοδοχεία) έχουν υιοθετήσει πράσινα κριτήρια στις προμήθειές τους για προϊόντα και υπηρεσίες καθαρισμού. Εκτός των κριτηρίων που έχει ορίσει η ΕΕ με το έγγραφο εργασίας SWD(2018) 443 draft, 11.10.2018, στα κριτήρια θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνεται η μείωση της πλαστικής συσκευασίας με πριμοδότηση της παροχής προϊόντων με δυνατότητα επαναπλήρωσης.

Πράσινα κριτήρια για τρόφιμα. Η ΕΕ, στο πλαίσιο της νέας στρατηγικής “From farm to fork”, έχει θεσπίσει σημαντικούς στόχους για την αλλαγή του αγροδιατροφικού συστήματος με ορίζοντα το 2030. Μεταξύ άλλων προβλέπεται η μείωση των εντομοκτόνων/ παρασιτοκτόνων κατά 50%, η μείωση των λιπασμάτων κατά 20% και η αύξηση της οργανικής γεωργίας ώστε το 2030 το 25% του συνόλου των διαθέσιμων αγροτικών εκτάσεων να καλλιεργείται βιολογικά. Επιπρόσθετα, η ΕΕ με την οδηγία (ΕΕ) 2018/851, καλεί τα κράτη μέλη να λάβουν μέτρα για τον περιορισμό της σπατάλης τροφίμων κατά 50% έως το 2030. Συνδυαστικά με τα παραπάνω, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η Ελλάδα διαθέτει ένα από τα χειρότερα ποσοστά στην ΕΕ αναφορικά με τα ποσοστά υπέρβαρων και παχυσαρκίας, ειδικά στις νεότερες ηλικίες. Βάσει όλων αυτών, κρίνεται αναγκαία η συμπερίληψη πράσινων κριτηρίων στην προμήθεια τροφίμων, θεσπίζοντας υποχρεωτικό στόχο 50% έως το 2023 για το σύνολο του δημόσιου τομέα. Τα κριτήρια θα πρέπει να αφορούν τουλάχιστον α) βιολογικά τρόφιμα,

Αποστολή του WWF είναι να σταματήσει την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και να χτίσει ένα μέλλον αρμονικής συνύπαρξης ανθρώπων και φύσης, προστατεύοντας τη βιοποικιλότητα, διασφαλίζοντας τη βιώσιμη χρήση των ανανεώσιμων φυσικών πόρων, και προωθώντας τη μείωση της ρύπανσης και της σπάταλης κατανάλωσης.

<https://www.wwf.gr/>

WWF Ελλάς, Λεμπέση 21, Αθήνα 11743

Καταχωρημένο ως: Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση, WWF-World Wide Fund for Nature, WWF-Fondo Mondiale per la Natura WWF-Fondo Mundial para la Naturaleza, WWF-Fonds Mondial pour la Nature WWF-Welt Natur Fonds. Γνωστό και ως World Wildlife Fund

β) καλή μεταχείριση ζώων, γ) δίκαιο εμπόριο σε κάποιο ποσοστό και για προϊόντα που είναι ευρέως διαδεδομένα στην αγορά, δ) εποχικότητα προϊόντων, και ιδεατά ε) μείωση των εκπομπών CO₂ από τις μεταφορές (για προϊόντα διατροφής όπου οι μεταφορές συντελούν στο μεγαλύτερο μερίδιο έκλυσης CO₂ στην εφοδιαστική αλυσίδα από την παραγωγή έως τη διάθεση). Στα κριτήρια για την τροφοδοσία θα πρέπει να περιλαμβάνεται μηχανισμός μέτρησης και μείωσης της σπατάλης τροφίμων (μέσα από την καταμέτρηση της σπατάλης και τη δυνατότητα λήψης σχετικών μέτρων). Θα πρέπει επίσης να τεθούν κριτήρια για τη μείωση της συσκευασίας και την αποκλειστική χρήση συσκευασιών πολλαπλών χρήσεων, με την εξαίρεση κάποιων τομέων (πχ. περιστατικά λοιμωδών νόσων σε νοσοκομεία).

Είναι αξιοσημείωτο πως το επιχείρημα κατά το οποίο η συμπερίληψη βιολογικών προϊόντων στις πράσινες προμήθειες του δημοσίου θα οδηγούσε σε «υπέρμετρο δημοσιονομικό κόστος» (λόγω των τιμών των βιολογικών προϊόντων) είναι εξαιρετικά απλοϊκό, και δεν λαμβάνει υπόψιν έμμεσες και προκαλούμενες επιπτώσεις.

Καταρχάς μια τέτοια προσέγγιση είναι στενή, καθώς δεν λαμβάνει υπόψιν τα «εξωτερικά κόστη» (υγείας, διάβρωσης εδαφών, μη βιώσιμης χρήσης πόρων) των μη βιώσιμων αγροτικών πρακτικών και προϊόντων, τόσο για την κοινωνία και την οικονομία όσο και (κατά προέκταση) για τις δημόσιες δαπάνες. Αυτά τα κόστη μπορεί μεν να μην είναι «εμφανή» καθώς δεν έχουν εκτιμηθεί στην χώρα μας, αλλά δεν παύουν να υφίστανται. Μέσω της υφιστάμενης πολιτικής δημοσίων προμηθειών για τα τρόφιμα, το κράτος και ο ευρύτερος δημόσιος τομέας συμβάλλουν άμεσα σε αυτά τα εξωτερικά κόστη.

Δεύτερον, παραγνωρίζει τις έμμεσες και προκαλούμενες επιπτώσεις. Οι βιολογικές καλλιέργειες έχουν κατά κανόνα πολύ μεγαλύτερη ένταση εργασίας σε σχέση με τις συμβατικές καλλιέργειες. Εφόσον οι δημόσιες προμήθειες τονώσουν την παραγωγή εγχωρίων βιολογικών προϊόντων, το αποτέλεσμα θα είναι η αύξηση της απασχόλησης, οδηγώντας με τη σειρά του σε μείωση δημοσίων δαπανών (πχ. σε επιδόματα) και αύξηση εισφορών (πχ. φορολογία, ασφαλιστικές εισφορές). Συνυπολογίζοντας τις έμμεσες και προκαλούμενες δαπάνες και εισφορές, οι επιπτώσεις στο δημοσιονομικό ισοζύγιο ενδέχεται είτε να είναι μικρές, είτε ουδέτερες.

Τέλος, δεν συνυπολογίζει το κόστος της μη δράσης για την ανταγωνιστικότητα του ελληνικού αγροδιατροφικού τομέα. Η αγορά των βιολογικών προϊόντων συγκαταλέγεται στις πιο δυναμικές αγορές τόσο στην ΕΕ όσο και διεθνώς, και η νέα στρατηγική της ΕΕ θα επιταχύνει σημαντικά αυτήν την τάση. Εντούτοις, η τόνωση της εγχώριας αγοράς ως ελάχιστη «βάση ζήτησης», αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την μακροχρόνια ανταγωνιστικότητα των εγχωρίων βιολογικών προϊόντων έναντι ανταγωνιστών. Σε πολλά κράτη-μέλη της ΕΕ, οι προμήθειες του δημοσίου παίζουν ακριβώς αυτόν τον ρόλο. Επομένως αντί να τίθεται το ερώτημα του κατά ποσό μπορούμε να επωμιστούμε ένα άμεσο και στενό δημοσιονομικό κόστος, ενδέχεται να είναι προτιμότερο να αναρωτηθούμε αν το κράτος έχει την πολυτέλεια να μην στηρίξει, στο σκέλος της ζήτησης, τον απαραίτητο και αναπόφευκτο μετασχηματισμό ενός πολύ σημαντικού κλάδου για την εθνική οικονομία.

Μηχανισμός παρακολούθησης. Η επιβολή στόχων χωρίς τη συνεχή παρακολούθηση μπορεί εύκολα να οδηγήσει στην αποτυχία επίτευξης αυτών. Θα πρέπει επομένως να θεσπιστεί μηχανισμός παρακολούθησης των προμηθειών ανά φορέα του δημοσίου, που θα ειδοποιεί σε ετήσια βάση για τον βαθμό προόδου και να παροτρύνει τους φορείς που βρίσκονται πίσω να κινηθούν πιο γρήγορα στην ενσωμάτωση πράσινων κριτηρίων για τις προμήθειες των ομάδων προϊόντων και υπηρεσιών που προβλέπονται.

Μηχανισμός εκπαίδευσης. Ταυτόχρονα με τον μηχανισμό παρακολούθησης, η Πολιτεία θα πρέπει να δημιουργήσει ένα σύστημα εκπαίδευσης και παροχής τεχνικών οδηγιών, μιας και έχει φανεί πως ένα από τα μείζονα προβλήματα στην υλοποίηση πράσινων πολιτικών από οργανισμούς του δημοσίου είναι η ελλιπής γνώση και η περιορισμένη εξοικείωση με πράσινες διαδικασίες.

Κόμβος εθελοντικών συμφωνιών. Προτείνουμε επίσης τη δημιουργία ενός hub λύσεων κυκλικής οικονομίας στις δημόσιες προμήθειες, στο οποίο το αρμόδιο Υπουργείο θα καλέσει να μετέχουν επιχειρήσεις, άλλοι σχετιζόμενοι φορείς και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Το αντικείμενο του hub θα είναι η ανάληψη πιλοτικών δράσεων για πράσινες προμήθειες σε νέες ομάδες προϊόντων και υπηρεσιών, προκειμένου να ζυμωθεί κατάλληλα η αγορά, να αποκτηθούν εμπειρίες και να προκύψουν καλές πρακτικές που έπειτα θα διαχυθούν στο ευρύτερο δημόσιο.

Μεγαλύτερη φιλοδοξία και άνοιγμα σε νέες ομάδες προϊόντων. Ανεξάρτητα από την πορεία του κόμβου εθελοντικών συμφωνιών, το Υπουργείο πρέπει να επιδείξει μεγαλύτερη φιλοδοξία στην προετοιμασία περαιτέρω

πράσινων λύσεων στις δημόσιες προμήθειες. Η έγκαιρη ανάληψη πιλοτικών εφαρμογών πχ. στην επιλεκτική κατεδάφιση, την αγορά επιδιορθώσιμων επιπλών κοκ, θα φέρει σημαντικά οφέλη και θα προετοιμάσει καλύτερα την Ελλάδα για την εισαγωγή των προνοιών του νέου σχεδίου δράσης της ΕΕ για την κυκλική οικονομία.

Επικοινωνία:

- Αχιλλέας Πληθάρας, υπεύθυνος προγραμμάτων πρόληψης αποβλήτων, a.plitharas@wwf.gr